Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Basilio Ugarte Urrutia

Aramaio, Araba (1925-2014)

Aurkibidea

Biografia

<body><p><p>Gantzaga auzoko Liñatza baserrian jaio zen. Aita etxekoa eta ama Aretxabaletako Ametzaga baserrikoa zen. Hiru seme-alaba izan zituzten. Zazpi urtetatik hamabi urte zituen arte ibili zen eskolan auzoko abadeekin: don Ramon Etxanizekin lehenengo, eta azkeneko urteak don Jose Juaristirekin. Eskolak euskaraz jaso zituen, idazketa-irakurketa izan ezik. Durangoko jesuiten eskolara joan zen erdara ikastera. Sukalde-laguntzaile aritu zen bertan lanean. Soldadutza ostera arte etxean jardun zuen. Gero Arrasaten “Muebles San Josepe”, sukalde-altzariak egiteko tailerra, jarri zuen beste lagun batekin elkarlanean. Bertan jardun zuen erretiroa hartu zuen arte. Ikazkintzan ere ibilitakoa da.

Zintak

ARA-047

- **Proiektua**: Aramaioko sineskerak eta ohiturak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lizarralde, Saioa
- **Data**: 2000-01-01
- **Iraupena**: 43 min
- **Euskarria**: Mini Disc

ARA-078

- **Proiektua**: Aramaioko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Elortza, Kepa
- **Data**: 2009-11-19
- **Iraupena**: 72 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Elortza, Kepa

ARA-106

- **Proiektua**: AED elkartea
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Aginagalde, Alex - Zabala, Arantzazu
- **Data**: 1999-01-01
- **Iraupena**: 15 min
- **Euskarria**: Audio Analog

ARA-107

- **Proiektua**: AED elkartea
- **Elkarrizketatzailea(k)**:
- **Data**:
- **Iraupena**: 14 min
- **Euskarria**: Audio Analog
- **Emalea**: AED

Pasarteak

1. Gerra aurrean eskola euskaraz

- **Erref**: ARA-078/002
- **Iraupena**: 0:02:23. **Hasi**: 00:01:40. **Bukatu**: 00:04:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Auzoko abadearekin ikasi zuen Basiliok berak daukan eskola guztia. Dotrinarekin ez zen oso ondo moldatzen. Dotrina ondo ez ikastearren, igande arratsaldetan abadearekin berrikastera joan behar izaten zuen, zigortuta. Don Ramón Etxaniz abadearekin hasi zen, baina gero Don José Juaristi etorri zen. Irakurtzen erdaraz, baina kontuak egiten euskaraz ikasi zuen.

2. Maisu bereziak zituzten

- **Erref**: ARA-078/003
- **Iraupena**: 0:02:41. **Hasi**: 00:04:03. **Bukatu**: 00:06:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Ramon abadea jenio bizikoa omen zen, eta borroka baten ondorioz egindako promesa bategatik egin omen zen abade. Abade honen beste kontakizun umoretsu batzuk. Ramon Azpeitikoa zen, eta bera ordezkatu zuen Juaristi berriz, azkoitiarra; bata karlista eta bestea abertzalea.

3. "Kenduketak" eta "tolesketak"

- **Erref**: ARA-078/004
- **Iraupena**: 0:04:33. **Hasi**: 00:06:44. **Bukatu**: 00:11:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
<p>Eskolan "kenduketak" eta "tolesketak" ikasten zituzten, gaurko kenketa

eta biderketen ordez. Juaristi euskaltzaleagoa zen Etxaniz baino. Basiliok 12 urte zituela, maisurik gabe egon ziren gerragatik, hiru bat urtez. Gerraostean ez zen gehiago eskolara joan. Zazpi urtetik zortzira arte ibili zen Don Ramonekin.</p>

4. Aramaio bi fronteren artean

- **Erref**: ARA-078/005
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:11:17. **Bukatu**: 00:13:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Aramaioko goiko haitzean borroka gogorrak egon ziren. Haitz hori hartu eta Anbotoraino jarraitu zuten nazionalek. Hiru hilabetean egon ziren bertan. Beste aldean, Tellamendin, gorriak zeuden. Aramaio erdian zegoen, eta herritarrak egunez ez ziren kalera irteten ausartzen. Ganaduak errekara-eta, gauez ateratzen zituzten. Ganaduentzako jatekoa ere ilunetan ekartzen zuten. Hiru astez egon ziren egoera horretan. Gorriek ganaduak ostu egiten zituzten jateko.

Transkripzioa
-Don Ramon horrekin zenbat urtekin hasiko ziñan zu?
-E?
-Zenbat urtekin hasi Don Ramon horrekin?
-Ba, zazpi bat urteaz edo. Eta zortzi urte arte.
-Bueno, bueno. Eta, klaro, eskolok akabau ta gero... Hamen bape rekuerdoik badaukotzu hamen abantzie etorri zanien eta ze...
-Bai, bai.
-Militarrak pasau zien hemendik?
-E?
-Militarrak hemendik pasau zien?
-Bai, hau, hor goiko hatxien e, hori bonbardiau auen domeka baten. Eta hor goiko hatxien egon zan e, gorrixek esaten jakon, gorrixek eta nazionalak. Eta hor domeka atsalde baten in auen abanzie. Hemengo abioie eta kaiñonazue! Danok bilddurrez! Eta hori hartu auen, hori hatxoi, eta hori hatxoi hartu auenien, Anbotoraiño segiru auen. Eta gero Anbotora aillegau zienien, hemen hiru astien egon gitzen, hemen Anbototik hemen hatx gaiñien, zera, militarrak edo...
-Gorrixek.
-Ez, nazionalak, ya Anbotoraiño hartu auen. Eta hemen bestaldien, Tellamendi-edo esaten jakona, hor gorrixek. Eta hor egon zien hiru astien edo. Hiru astien ez auen abanzaik ein. Eta gu hemen azpixen bilddurrez. Kanpora be ezin urten!
-Baiña hemen tiroteoik-edo egon zan?
-E?
-Tiroik-eta hemen etxe inguruen egon zan?
-Ez! Baiñe ba... esan [dot ez], baiñe egunez urten ezkero, hor hatx gaiñetik tirue botaten auen. Eta orduen ganauek be ure edaten errekara ataaten zien, eta gabien illundu ta gero ataa biher izeten gittuen. Eta ganau-jatekuek be illunien ekarri biher! Eta hementxe hiru astien. Eta gurien aittek konfiantza puxka bat hartu eta juen zan illundu baiño lehenau ba

arbixe ataaten zerea. Eta arbixe ataaten badabil eta hemendik horra baiño lehenau zera, arbigarie jo ta apurtu utsen tiruaz.
-[Ixil-ixilka fan biher]. Orduen egon ziñien hiru aste horreittan etxetik urten be in barik egunez.
-Bai. Eta gero, handik, Tellamontetik, gorrixok ba, gosie edo ez dakit zer…

5. Gerratik ihesi gurdiarekin

- **Erref**: ARA-078/006
- **Iraupena**: 0:02:58. **Hasi**: 00:13:54. **Bukatu**: 00:16:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Gorrien propagandagatik, etxetik irten ziren koltxoiak gurdian kargatuta, Bizkaia aldera ihes egiteko asmoz. Laster itzuli ziren etxera.

6. Milizianoak arrautzak erosten

- **Erref**: ARA-078/008
- **Iraupena**: 0:03:24. **Hasi**: 00:18:08. **Bukatu**: 00:21:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian

Laburpena:
Nazionalek Arrasate hartuta zutela, gorrien milizianoek zaintzen zuten Aramaio. “Orden Público” deitzen zieten. Milizianoek eguneko hamar pezetako soldata zuten. Sarritan etortzen ziren etxera arrautzak erostera: dozena batek zazpi txakur handi balio zuen. Etxean babestuta eduki zituzten Legutioko senide batzuk eta Arrasatetik ihes egindako beste bi lagun. Horiek milizianoei saltzen zizkieten etxean egindako artilezko galtzerdiak.

7. Arrasaterako errepidea moztuta

- **Erref**: ARA-078/009
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:21:32. **Bukatu**: 00:23:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Nazionalek Arrasaterako errepidea moztu zuten, eta gorriek Otxandiotik berria egin zuten. Basiliok ez zuen seniderik galdu gerran. Etxean ere ez zuten kalterik izan. Gorriek ganaduren bat eraman zieten, baina ordaindu eta gero.

Transkripzioa
- … falta itten auen dirue eta. Gero orduen denporan ardaurik be ez auen.

Billerle hartu auen zerak, nazionalak, eta Mondraue be bai, eta ezin salidaik... Gero Mondrauetik honutze etorri ez daixen, Aramaixo baiño beheratxuau zubixe apurtu auen. Eta kamiño barik, karretera barik geratu zan zera, Aramaixo. Eta lehelengo egunetan idixekin ekarten auen Arrazolatik konboie, zera, herrireko jana. Eta gero, hortik, Otxandixotik hona, Albiñaa, iñ auen kamiñue segittuen, eta hortik gero automobillaz. Eta hemen Rioja aldioi eta ardau lekuoi bestiokin auen eta hemen, Bizkai aldien, ardaurik ez eta ardau barik hemen!
-Osea ke, gorrixek orduen, gerran?
-Horixe!
-Zuk zeuk galdu zeben senideik gerran?
-E?
-Gerran seniderik galdu zeben?
-Ez dot uste. Ez, senideik ez.
-Zeueik, ganadurik edo ezer kendu otsuein edo etxiak igual jarraittu eben?
-Ez, hona ez zien aillegau, ez. Aurretik, hemen gorrixek eozela, ba, Bizkaixen okelie eta zera biher, eta etorri eta, behixek, ganauek ataa eta eurak hartzen auen, “hau behixau hara eruen biher” esaten auen, “eta bestioi be bai”. Eta gurien auen behi bat edarra auen eta auenik onena apartau uskuen erueteko. Eta kobrau uste dot iñ auela. Hemendik Elorrixoa eruen, eta Elorrixon hill eta, ba, Bizkeiko jentiendako edo... enfin.
-Bai, klaro, Elorrixon kuartel haundixe auen.
-Bai.
-Eta baiña pagau itten auen...
-Bai! Gorrixen diruekin, baiñe pagau, bai.

8. Gerraoste gogorra

- **Erref**: ARA-078/010
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:23:50. **Bukatu**: 00:25:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra bukatu eta gero, bizimodu nahiko normalera itzuli ziren. Ogirik ez zegoela gogoratzen du. 1941a arte oso urte gogorrak izan ziren, gariarentzako urte txarrak tartean. Estraperloa batzuk egiten zuten, baina euren aita ez zen izan horietarikoa.

9. Gerraostean ganadu gehiago etxean

- **Erref**: ARA-078/011
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 00:25:53. **Bukatu**: 00:29:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
<p>Gipuzkoatik Arabara etortzen ziren gari bila. Aramaio Araban egon arren, gari gehiena Legutiotik harago hartzen zen. 1941. urtean aldameneko baserria

erosi eta ganadu gehiago jartzeko aukera izan zuten. Gerra izan zen arte hiru behi baino gehiago ezin izan zuten hazi. Idirik eta ardirik ez dute inoiz izan. Basiliok berak jarri zituen ahuntzak.

10. Jesuiten morroi

- **Erref**: ARA-078/012
- **Iraupena**: 0:03:39. **Hasi**: 00:29:00. **Bukatu**: 00:32:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:
Ahuntzen pare ibiltzen omen ziren eurak, arriskurik ikusi gabe. Ahuntzak etxe askotan jarri zituzten. Mendian haitz artean ibiltzen ziren ahuntzok, eta etxera ekartzen zituztenean, katean egoten ziren. Basilio gerraostean Durangoko jesuitengana joan zen morroi, erdara ikastera. Aita eta ama etxean bakarrik geratu zirenean itzuli zen Durangotik.

11. Seminarioko lanak

- **Erref**: ARA-078/013
- **Iraupena**: 0:02:49. **Hasi**: 00:32:39. **Bukatu**: 00:35:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Durangon sei morroietatik bat bakarra zen erdalduna, eta ez zuen erdara asko ikasi Basiliok. Eskola apur bat ere jaso zuen jesuitekin. Sukaldeko lanak, etxeko garbiketak eta txerriak gobernatzea zen bere lana. Basilio ez zen etxe barruko lanen zalea, eta pozik itzuli zen etxera.

12. Sukaldeetarako altzariak egiten

- **Erref**: ARA-078/014
- **Iraupena**: 0:03:11. **Hasi**: 00:35:28. **Bukatu**: 00:38:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Arotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:
Soldadutzara joan arte etxean egon zen lanean. Soldadutza bukatu eta hiru urte geroago lantegi batean hasi zen lanean. Handik urte eta erdira arotz lanetan ekin zion eta 25 urtez jardun zuen horretan, jubilatu arte. “Muebles San Josepe” aroztegia jarri zuen beste lagun batekin, sukalderako altzariak egiteko. Altzari denda edota etxe partikularretarako egiten zituzten altzariok.

13. Aramaio eta Otxandioren arteko arazoa

- **Erref**: ARA-078/018
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:46:05. **Bukatu**: 00:48:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak

Laburpena:
Igandeetan Aramaioko plazara joaten ziren. Urkiolara San Antonioetan eta Arrazolara ere joaten ziren jaietan. Aramaio eta Otxandioko mugen arteko arazoaren istorioa kontatzen du.

14. Bildotsak erretzeko ikatza

- **Erref**: ARA-078/019
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:48:30. **Bukatu**: 00:50:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Bildotsak burruntzian erretzeko ikatza berak egiten zuen. Auzotar ikazkin batzuekin hasita, bera ere ikazkin bihurtu zen.

15. Basilio ikazkin

- **Erref**: ARA-078/020
- **Iraupena**: 0:03:24. **Hasi**: 00:50:00. **Bukatu**: 00:53:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Ikatza nola egiten zuen azaltzen du.

16. Bildotsak erretzen maisu

- **Erref**: ARA-078/021
- **Iraupena**: 0:01:52. **Hasi**: 00:53:24. **Bukatu**: 00:55:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Aisia » Taberna giroa » Elkarte gastronomikoak

Laburpena:
Bildots asko erre zituen berak egindako ikatzarekin. Oraindik erretzen ditu bildotsak, baina azkeneko ikatza orain dela lau urte egin zuen. Gaur egun ez da gauza sentitzen txondorgintzan hasteko.

17. Igandetan tertulian eta karta jokoan

- **Erref**: ARA-078/022
- **Iraupena**: 0:03:59. **Hasi**: 00:55:16. **Bukatu**: 00:59:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Gerra aurretik soinua auzoetako jaietan jotzen zuten, baina herriko plazan ez oraindik. Gerraostean, Gobernu Zibilaren baimena lortuta, ekin zioten igandero plazan erromeriak izateari. Arratsaldeko pezeta bat ordaintzen zuten erromerian dantza egiteagatik. Angiozarko itsua eta bere anaia Julian etortzen ziren musika jotzera. Igandero ez ziren kalera jaisten. Batzuetan Beitikoa baserrian elkartu eta karta jokoan eta tertulian aritzen ziren. Auzoko elizan arrosarioa errezatu ondoren elkartzen ziren.

18. Pasionistak Aramaion misioan

- **Erref**: ARA-078/023
- **Iraupena**: 0:03:28. **Hasi**: 00:59:15. **Bukatu**: 01:02:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Soldadutza aurretik Aramaiora besterik ez ziren jaisten igandetan. Herriko abadeak beti egoten ziren erromeriaren kontra. Gabiriako pasionistak misioetan etorrita, herriko jendearen aurrean plazan sermoia eman ondoren, plazako jendea plazaren zoruari muin ematera behartu zuen, bekatuak ordaintzeko.

19. Timoteo Añabarrek, hartzarekin desafioa

- **Erref**: ARA-078/025
- **Iraupena**: 0:02:39. **Hasi**: 01:04:30. **Bukatu**: 01:07:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:
Basilio umea zela, herriko Timoteo Garrok "Añabarre" desafioa izan omen zuen herriko plazan. Hartza baietz berak lurrera bota, zen desafioa. Hartza hori ekarri zuten nonbaitetik eta Añabarrek desafioa irabazi zuen. Oso gizon indartsua omen zen Añabarre.

20. Errotatik irina eta argindarra

- **Erref**: ARA-078/026

- **Iraupena**: 0:02:29. **Hasi**: 01:07:09. **Bukatu**: 01:09:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Añabarre hil zela badira 20 urtetik gora. Aramaiotik Otxandiora argindarra eramaten zuen zentral elektrikoan egiten zuen lan. Gantzaga auzoko errota, alea eho eta etxetarako argindarra emango zuena, 1921. urtean eraiki zuten. Iberduero etorri zen arte, kalera ere eramaten zuten argindarra Gantzagako errotatik. Bi errota-harri zituen, bata garia eta bestea artoa ehotzeko.

21. Abadiñotik Aramaiora garia ehotzera

- **Erref**: ARA-078/027
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 01:09:38. **Bukatu**: 01:11:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:
Errotak prezintatuta egon zirenean, Abadiño eta Arrazola aldetik astoekin etortzen ziren gauez Gantzagako errotan alea ehotzera. Basilio gau-errotari bezala ere aritu zen garai haietan. Egunez ere alea eho ahal izateko, tratua eginda zuten Guardia Zibilekin. Bizkaitik alea ehotzera etortzen zirenak batzuetan lo egiten geratzen ziren, eta astoei ere jaten eman behar izaten zitzaien. Auzoko hamar baserri ziren errotaren jabeak.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-09

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com